

Д О К Л А Д Ъ

отъ делегацията на костурската емиграция
въ България въ съставъ: Дамянь Илиевъ, Спи-
ро Василевъ и Петъръ Марковъ отъ с. Загори-
чани, Пандо Киселинчевъ отъ с. Косинецъ и
Георги Христовъ отъ гр. Хрупища.

УВАЖАЕМИ ГОСПОДИНЪ МИНИСТРЕ,

Натоварени отъ Васъ съ мисия да посетимъ нашия Костур-
ски край и проучимъ на самото мѣсто новосъздаденото тамъ по-
ложение следъ блѣсковитѣ германски побѣди надъ Гърция, честь
имаме да донесемъ до знанието Ви следното видено, чуто и пре-
живѣно отъ насъ тамъ:

Пътуването ни до Битоля съ влака бѣ доста затруднено и
неприятно. Отъ тамъ нататкъ, обаче, трѣбваше да пътуваме съ
кола, каквато, за голѣма наша изненада, не намѣрихме нито дър-
жавна, нито частна. Цѣли седемъ дни прекарахме въ Битоля въ
търсене превозно сръдство. Презъ това време ние посрешнахме
група селяни отъ Костурско и Леринско, които идваха да се
осведомятъ за положението или да направятъ нѣкое оплакване.
Прииждането на такива групи продължава и ще продължава. Отъ
тѣхъ ние получихме първитѣ сведения за ония краища. Най-сетне
намѣрихме една частна кола, макаръ и полугодна и снабдени съ
бензинъ - 60 литри отъ г. Полковникъ Кежаовъ, на 24 май по-
теглихме за Костурско. Маршрутътъ ни бѣ: Леринъ-Желево-Руля-
Брезница-Смърдешъ-Лобаница-Косинецъ-Хрупища-Загоричани-
Зелениче-Екши-Су-Баница-Битоля.

При пристигането ни въ Леринъ срешнахме германска охра-
на, която тоя денъ не пушаше въ града никого, понеже българитѣ
въ тоя градъ имали манифестация по случай общобългарския
празникъ "Св. Св. Кирилъ и Методи", та трѣбнаше да минемъ тран-
зитъ покрай града.

Отъ Желево навлизаме въ Костурско. Тукъ за първи пътъ
следъ разгрома посрещатъ външни лица. Нашето пътуване изъ Ко-
стурско бѣ една блѣсково шествие за българишината. Въ всички
села, които посетихме, домъ спирахме и заговаряхме, веднага се
натрупваха около насъ хора съ очудени погледи отъ изненада,
а когато имъ откривахме нашия произходъ и имъ посочвахме
нашитѣ родни селища и нашитѣ имена, очудването се превръщаше
въ луда радостъ, интересътъ къмъ насъ, а заедно съ това и на-
валицата растѣше. Ние бивахме отрупани съ въпроси търсещи
сведения за свои близки въ България, за нечуванитѣ тегла презъ
време на черното робство, за онова което има да става, за вре-
мето кога ще дойде многоочакваната българска войска, а тукъ-
тамъ и нѣкои оплаквания отъ това, че не могатъ да се разбиратъ
съ германцитѣ. Съ радостъ но и съ изненада ние констатирахме
колко добре е запазена звучната чиста българска костурска
речь! Въпрѣки жестокото преследване, на което тя бѣ подложена
съ забраната да се говори и пише на български езикъ, наруши-
телитѣ на която забрана по най-незначителенъ поводъ биваха
малтретирани, затваряни и глобявани /мировия сѣдия въ с. Соро-
вичево, Леринско, не се посвенилъ да обнародва въ единъ грѣцки
вестникъ, че за едно кратко време е събралъ отъ глоби за нару-
шени е на езиковата забрана порядъчната сума 18,000,000 драхми
стари, млади, мъже и жени и деца отъ всѣка възраст говорятъ
на своя български езикъ така чисто и свободно, както и преди
робството. А повечето знаятъ и да пишатъ. Наказваше се даже и
повикването на домашнитѣ животни съ традиционнитѣ български
изрази. Така плахото и тъжното първоначално събрание се обръ-
наше въ една смѣла манифестация, въ която младитѣ сили на чело

на текущо заветният се войници от разгромената за тяхна
радост чужда тѣмъ грѣцка армия, държаха първенство.

На нашето желание да прочитаме икономическото имъ положение, което видимо съвсемъ не е розово, тѣ еднодушно отговаряха: "не пемъ Ви хлѣбъ, не пемъ Ви облѣкло, дайте ни само по-скоро българска войска, за да видимъ, че и за насъ е дошла свободата".

Помисляйки по български и изпращащи вече като вестители на тѣхното скромено желание да видятъ българска войска, която за насъ да включи скъпото костурско - стражѣтъ на българщината на югъ въ границитѣ на обединена България, ние прескачихме въ съседното село за да почнемъ и свършимъ по скъпия начинъ.

Схващайки инстинктивно, че победитѣ на германскитѣ войски неминуемо ще донесатъ и неговата възжелана свобода, населението е посрещало тѣзи войски като освободители съ не по-малко радостъ, въздушевнение и типичното българско гостоприемство и съ ура за ХИТЛЕРЪ и ЦАРЬ БУРИСЪ Ш. Въ това отношение то не е останало по-назадъ отъ своитѣ братя въ Царството и въ северна Македония; ерките и развѣтитѣ български и германски знамена - тѣзи нѣми свидетели на едни толкова възвишени и героични чувства, още старчатъ грижливо пазени за второто-истинското посрещане вече на своята родна войска - българската войска.

За голѣма скръбъ, обаче, на това будно население и за наше огорчение, въ костурския край, както напълно идентично и въ всички други краища отъ грѣцката частъ на Македония: Кайлярско, Леринско и Воденско, се създадоха свършено неоправдано едни условия, неподходящи за една приятелска страна, за каквато по право трѣбва да се сѣмта Южна Македония, като най-скѣпа частъ отъ обединеното общо българско отечество.

Българофилитѣ германци, въ своя победенъ маршъ, оставили сж за Леринско и Костурско само едно коменданство въ гр. Леринъ съ 7-8 войника, 2-3 войника въ Соровичево и 4-5 войника въ гр. Костуръ. Администрацията е запазена както си е била - администрацията на крайно суровия специално за Македония режимъ на Метаксасъ, съставена отъ нѣтрапници и най-голѣмитѣ изедници и българофразди. Въ посоченитѣ пунктове има и по нѣколко униформени грѣцки полицаи. Това обстоятелство дълбоко наскърбява народното чувство на българина и той не може просто да си го обясни. А закъсняването да дойде българската войска го озадачава.

Мѣстнитѣ грѣкомани и бѣжанцитѣ преселници отъ Мала Азия настанили преводчици свои при коменданствата, всячески се опитватъ да използватъ това благоприятно за тѣхъ положение, като непрестанно клеветятъ българското население въ грабителство, комунизъмъ, АНГЛОФИЛИСТВО дажѣ, а нѣкъде да откажатъ свършено съществуването му. Разбира се, че това се разбули въ края на краищата и опроверга отъ фактитѣ. Но жалкото е тамъ, че работата е дошла до тамъ, че мѣстното население чисто българско и въ подавляемъ мнозинство да се защитава срещу кознитѣ на едно придошло малцинство и то предъ свои приятели. Грѣцката подлостъ и вѣроломство, обаче, нѣма граници и възползувани отъ българофилното отношение на германеца не се стрѣскатъ и отъ самоизобличаването си. Въ своето нахалство тѣ отидоха много далечъ, че днесъ въ гр. Хрупища, Костурско, и въ с. Суровичево, Леринско, а твърде вѣроятно и въ други села, се издигатъ грѣцки знамена. Друго, тѣ имаха бѣдсрамieto да премахнатъ българскиятъ текстъ отъ една заповѣдъ на върховното германско командуване, издадена на нѣмски, български и грѣцки, като сж изрѣзали българския текстъ стоящъ по срѣдата и слепили останалитѣ два текста и така окачени по публичнитѣ мѣста. Трето, бивши грѣцки айдати и офицери отъ разгромената грѣцка армия, необезпокоявани отъ никого, свободно се събирали въ с. Богатско, на границата между Костурско и Кожанско, където сж обсъждали създаването на нѣкаква организация, положително срещу надигащата се българска вълна. За тази целъ тѣ се въоръжаватъ и се заканватъ.

Българското население не губи самообладание. То въ нищо не остава по-назадъ отъ своитѣ противници, готви се за самоотбрана и е решено на крайности. То брѣе въ своитѣ редове всички завърнали се войници-обучени младежи. Настъпва една нажежена атмосфера и само една искра е достатъчна да пламне.

Всички тѣзи наши впечатления и наблюдения ни довеждатъ до необходимостта да се обсъдятъ следнитѣ мѣрки:

1. Да се дадатъ на разположение на нашитѣ цивилни и военни

власти въ Битоля повече превозни средства, а също и бензинъ, за да могатъ и други подобни на нашата мисия да завършватъ бърже и по-успѣшно.

2. Да се настанятъ преводчици-българи, които да освѣтляватъ правилно върху действителното положение на нѣщата въ Южна Македония, съ огледъ на безчовѣчния режимъ, на който въ продължение на 28 години е била подложена.

3. Да се действува предъ германскитѣ власти што то тѣ да дадатъ възможностъ на българското тамъ население да си постави свои кметове и милиция, да допуска и брани българската книга и българския вестникъ въ това преходно време, което е желателно да оиде по-кратко.

4. Да се създаде въ гр. Битоля единъ макаръ и не многочисленъ комитетъ, съставенъ отъ дейни хора, родомъ отъ Леринско, Костурско, Кайлярско и Воденско, които отъ една страна да ождатъ въ услуга на нашитѣ власти въ Битоля по отношение на въпроси свързани съ тѣзи още некупирани краища, а отъ друга да ождатъ въ контактъ и услуга на населението отъ сжшитѣ краища.

Прилагаме описание на случки и факти.

Завършвайки нашия докладъ, приемете, Господинъ Министре, нашитѣ увѣрения въ високия духъ на патриотизмъ на неосвободенитѣ още напълно костурчани и нашитѣ отлични къмъ Васъ почитания,

София,
май 1941 год.

Делегати на Костурската емиграция въ България:

[Signatures]
Г. Марков
И. Кичеви
К. Кичеви

Случки и факти събрани от делегацията на костурската емиграция въ България, при посещенията си въ Костурско и Леринско.

1. Кмета въ с. Загоричани, Костурско, набеждава младежите от с. с. Филип Васков съ средно гръцко образование, Сава Костевски, Павел Чановъ, че сж били скжсали и смачкали нѣкаква разлепена заповѣдъ на германскитѣ власти, бивать арестувани изкарани въ Костуръ отъ трима отъ които се е ползувалъ първия отъ арестуванитѣ, се установи лжли- востта на донесението и младежитѣ бидоха веднага освободени и поне- же е било късно за заминаване, тѣ били настанени на нощуване въ една болница и нахранени по нареждане на германцитѣ. На другия день ко- менданта отпътувалъ и оставилъ за свой замѣстникъ кмета на гр. Ко- стуръ-нѣкой си Пихионъ, зап. офицеръ отъ гръцката армия. Възползуванъ отъ това обстоятелство кмета праща милиция, която настига отпътува- тѣ бивать бити, малтретирани и следъ това освободени съ заплахата, че щели да ги заточатъ и избиятъ ако продължаватъ да проявяватъ бъл- гарскитѣ си чувства.

2. Единъ преди обѣдъ, около Георгиевденъ, пакъ въ Загоричани, чу- вать се два изтрѣла. Веднага следъ това, бѣжанцитѣ които сж настанени въ това село, грабватъ децата си и хукватъ къмъ града, съ викове: "бѣгайте, българитѣ ще ни избиятъ". Селянитѣ очудени отъ тази постѣп- ка арестуватъ бѣжанеца, който е далъ двата изтрѣла и го предаватъ на германския комендантъ, който извиканъ по телефона наскоро пристига въ селото, да търси бунтовници, да търси убити, грабежи и т. н. А отъ подобно нѣщо нито следа. Като бунтовници били посочени трима първен- ци, за които обаче се установи, че още предния день сж заминали въ гр. Леринъ да закупятъ за селото солъ, която липсвала. Разсърденъ отъ то- ва коменданта напуска селото съ заканата къмъ кмета, че ще бжде пуб- лично застрелянъ, ако си позволи още веднажъ подобни лжжи.

3. На 12 май презъ нощта отъ 24 до 2 ч., пакъ въ Загоричане, на- селението преживѣва ужаса на една страховтна непрекъсната стрелба отъ всички краища около селото и въ самото село, която напoмвала на по-старитѣ нощта на 25 мартъ 1905 г., когато гръцкитѣ андарты изкла- ха съ нечувана жестокость 60 души старци, жени и деца.

4. На 14 май се завръща въ родното си с. Апоскепъ заточеникътъ въ о. Хиосъ, Илия Христовъ Куртевъ. Сѣбрали се селянитѣ на добре до- шель въ домътъ му и да се понарадватъ на свободата. За кмета това било заговоръ и веднага донася въ Костуръ. Трима германски войници арестуватъ наклеветения и го предаватъ на гръцкитѣ власти, които го арестуватъ, малтретиратъ и до скоро още неосвободенъ.

5. Жителитѣ на с. с. Апоскепъ: Вангелъ Зисовъ-50 год., Димитър Бразовъ-35 год., Григоръ Божиновъ-30 год. и Димитър Шомовъ-12 год. по- търсени и заплашени съ арестъ, избѣгватъ въ Битоля и не смѣятъ да се върнатъ.

6. На Велика Сжбота германскитѣ войски презъ корещата. Жителитѣ на с. Черновища: Христо Джамбазовъ и Кузо и Цильо Шуткови, Сотиръ Ди- митровъ и Часо Флориновъ разкъсали йорганитѣ си, за да приготвятъ знамена за посрещането на германскитѣ войски. Шпионина отъ сжщото село Петъръ Поповъ заплашилъ горнитѣ лица съ изгнание и убийство, ако не свалятъ знамената, че той не билъ могълъ да гледа тия мръсни бои.

7. Заповѣдта на германскитѣ военни власти за предаване на орж- жето е била написана на три езика: немски, български и гръцки. Гърци- тѣ, обаче, на които е било възложено окачването на заповѣдта на пуб- лични мѣста изъ селата и градоветѣ отрѣзватъ българския текстъ и слепяватъ останалитѣ два текста и така ги окачватъ.

8. Оржжието трѣбвало да се складира въ общинскитѣ помѣщения подъ надзора на общинскитѣ власти. Последнитѣ задържатъ негодното, а годно- то раздаватъ на свои хора. Положително се знае, че гърцитѣ разполагатъ още и съ легки картечници и много ржчни бомби.

9. Бивши гръцки андарты и офицеры отъ гръцката армия въоръжа- вать малоазийскитѣ бѣжанци и ги организиратъ срещу нѣкакво въобража- емо българско въстание или срещу идването на българскитѣ войски.

10. Въ с. Пжтеле, Леринско, празнуватъ Св. Св. Кирилъ и Методи. Кме- та гръкоманъ, донася на германцитѣ въ с. Соровичево, че въ Пжтеле имало бунтъ. Дошли германцитѣ въ селото и намиратъ веселие подъ развѣтитѣ германско и българско знамена. Станало сирѣчване между гръкоманитѣ придружаващи германцитѣ и пжтелейци. Първитѣ настояватъ да се сваля българското знаме, което нашитѣ съ възмущение отказватъ. За да се

86
излѣзе отъ това положение германския подофицеръ пожелалъ да види
какви хора живѣятъ въ това село и дава заповѣдь да се отдѣлятъ
кои сж гърци и кои сж българи. За голѣмо разочарование на гъркома-
нитѣ, всички селяни минали на страната на българитѣ, като кметъ
останалъ буквално самичъкъ на другата страна. Следъ този случаенъ
плебисцитъ, наредилъ да посочатъ лице за кметъ и съветници българи
и ги оставилъ да продължаватъ веселието си.

11. Въ гр. Хрупища и въ с. Соровичево, а може би и другаде се
издигатъ грѣцки знамена.

Това означава да взематъ взематъ
на областъ. На всички
и сполучатъ взематъ взематъ
отъ тѣхъ, ние се взематъ
изменение за измѣненъ
да взематъ взематъ
да се скоро подъ чука
тѣ взематъ, като взематъ
българската властъ. Въ пакъ
и, които взематъ взематъ
Това означава:

12. Спиранията гаретъ Виротъ, които
властъ на властатъ да си купятъ
се предлагатъ отъ малкитѣ
въ това по измѣнения курсъ. Въ
да си взематъ взематъ
властатъ не се взематъ, въ
да се една взематъ
властатъ българи и
властатъ, че курсъ на
българската властъ и
да взематъ взематъ
властатъ не взематъ

Това означава
властатъ не взематъ
властатъ не взематъ
властатъ не взематъ

13. Една
властатъ не взематъ
властатъ не взематъ
властатъ не взематъ